

סדנת שימור

(ג'-ח')

משך זמן הפעילות: 90 דקות.

מקום: כיתה מחולקת ל- 4 קבוצות פעילות.

ציוד נדרש: מחשב, מקרן.

מטרות:

- ביאור המונחים שימור ושיחזור.
- הבנה מדוע צריך לשמר מבנים.
- הכרת הקריטריונים לבחירת מבנה לשימור.
- הכרת סיפור הרס גימנסיה הרצליה והקמת מועצה לשימור אתרי מורשת בישראל.
- התמודדות עם דילמות ערכיות בנושא שימור מול פיתוח.
- חשיפה למבנים שונים שעברו שימור.
- התנסות בשימור מבנה.

אופן הפעילות:

חלק א' - פתיחה (כ-15 דקות)

מטרה: הגדרת המושגים שימור ושיחזור (שימור - ש.מ.ר. / שיחזור - ת.ז.ר.) וחשיבותם.

תחומים: ראייה מרחבית, חשיבה, הפנמת מושגים, עבודת צוות.

כל קבוצה תקבל תפוזרת המודפסת על גבי דף A3.

בכל פעם המדריך יאמר מילה הקשורה בנושא השימור. הקבוצות יצטרכו למצוא את המילה בתפוזרת ולהסביר את משמעותה. לאחר שישומנו כל המילים, הקבוצות יצטרכו לזהות אלו מילים נוצרות מהאותיות הנותרות (שימור + שיחזור), ולהסביר אותן. המדריך יסכם חלק זה ויסביר את המושגים שימור ושיחזור, תוך הצגת 3 תמונות של אתר לשימור - אתר הפרדסנות: תמונה היסטורית, תמונת המבנה ההרוס ותמונה של המבנה לאחר השימור (התמונות בדיסק המצורף).

חלק ב' - עבודה בקבוצות (משך כל התחנות יחד כ-60 דקות)

1. ועדת המשמרים (כ-20 דקות)

* פעילות זו יכולה להתקיים באמצעות כרטיסיות ודיון קבוצתי, או בעזרת המצגת כדיון כיתתי אותו מנחה המדריך.

מטרה: קביעת תבחינים (קריטריונים) לשימור מבנים והבנת הצורך בהם.

תחומים: פיתוח חשיבה אינדוקטיבית, שיפור תקשורת עם הזולת, עבודת צוות.

הקבוצה תקבל תמונות שונות של מבנים ומידע קצר אודותיהם.

התלמידים יקבלו הסבר על סביבת החיים המשתנה בעקבות התפתחות הטכנולוגיה ושינוי אופי החיים במהלך השנים. אך למרות כל השינויים הללו הסביבה שלנו צריכה לעזור לספר לנו את הסיפור ההיסטורי של המקום ולסייע בהבנת הזהות התרבותית ודרך החיים.

התלמידים יצטרכו לבחור את תמונות המבנים שלדעתם חשוב שבעוד 200 שנים יהיו קיימים, כדי שיוכלו ללמד על החיים בארץ ישראל בשנת 2013. מבנים לדוגמה: הכנסת, מגדל מים בחולון, תחנת אוטובוס, בית ביאליק, בית הספירלה, קניון הנגב, בית האח הגדול, מוזיאון ארץ ישראל, בית אהרונסון, איצטדיון נתניה, ביתו של הראל סקעת, מתנ"ס תל מונד, בית סוסקין (סגנון בינלאומי), בית כנסת.

הכנסת - משכנה של כנסת ישראל בירושלים. המבנה נחנך בשנת 1966.

מגדל מים בחולון - נבנה בשנת 1936 כדי לספק מים לתושבי השכונה החדשה מולדת. במאורעות תרצ"ו-תרצ"ט (1936-1939) נבנתה בקומת הביניים של המגדל עמדת תצפית ושמירה. מאוחר יותר שימש המגדל כסליק של ההגנה.

בית ביאליק - ביתו של המשורר הלאומי חיים נחמן ביאליק. נמצא בתל אביב. נבנה בשנת 1926.

בית הספירלה - מבנה מגורים מיוחד שנבנה על ידי האדריכל צבי הקר בשנת 1990.

מוזיאון ארץ ישראל - מוזיאון העוסק בתולדות הארץ ותרבותה. נבנה בשנת 1958 בתל אביב.

בית אהרונסון - הבית בו התגוררה משפחת אהרונסון, ממקימי מחתרת ניל"י. נמצא בזכרון יעקב.

איצטדיון נתניה - מגרש הכדורגל של קבוצת מכבי נתניה. נחנך בשנת 2012.

בית סוסקין (סגנון בינלאומי) - ביתו של הצלם אברהם סוסקין, שצילם רגעים חשובים בתולדות היישוב בארץ ישראל בשנים 1905-1960. הבית נמצא בתל אביב והוא בנוי בסגנון הבינלאומי (באוהאוס), שהקנה לעיר את הכינוי "העיר הלבנה".

לאחר שהקבוצה תבחר את המבנים החשובים לדעתם, הם ינסחו את התבחינים לשימור מבנים. בשלב זה יקריא המדריך את רשימת התבחינים לשימור מבנים והתלמידים יבדקו האם היא תואמת את רשימתם.

2. גימנסיה הרצליה ומועצה לשימור אתרי מורשת בישראל (כ-20 דקות)

* פעילות זו יכולה להתקיים באמצעות כרטיסיות ודיון קבוצתי או בעזרת המצגת כדיון כיתתי אותו מנחה המדריך.

מטרה: הכרת סיפור הרס גימנסיה הרצליה (case study) והקמת מועצה לשימור אתרי מורשת בישראל. התמודדות עם דילמות ערכיות בנושא שימור.

תחומים: פיתוח חשיבה, שיפור תקשורת עם הזולת, קבלת החלטות והתמודדות עם דילמות. **מתודה:** דיון ודילמות.

התלמידים יקראו בקצרה את סיפורה של גימנסיה הרצליה והחלטה להרוס את המבנה. בעקבות קריאת הסיפור יהיה עליהם לענות על שאלות ובעקבותיהן לנהל דיון קצר שיתייחס לנקודות הבאות:

⊗ האם היה צריך להרוס את מבנה הגימנסיה (כן/לא ומדוע)?

⊗ מדוע חשוב/לא חשוב לשמר מבנים היסטוריים?

⊗ מה חשוב יותר לדעתך שימור או פיתוח?

⊗ כיצד ניתן לשלב בין הצורך להתאים מבנים ויישוב לתקופה אל מול הצורך לשמר?

במידה ויש זמן, התלמידים יכולים להכין שלטי סיסמאות המציגים את דעתם בנוגע להרס הגימנסיה. בסיום הדיון ישמעו הילדים על הקמת מועצה לשימור אתרי מורשת בישראל ומה היא עושה (פעילות זו תלווה ע"י המורה, שתסייע בפיתוח הדיון ותקריא את המידע אודות המועצה).

3. התנסות בשימור (כ-20 דקות)

* תלמידי כיתות ז'-ט' יכולים להכין pop-up של מבנה הגימנסיה העברית הרצליה במקום פעילות זו.

מטרה: התנסות בשימור מבנה.

תחומים: פיתוח חשיבה יצירתית, מיומנויות מוטוריות, פיתוח הדמיון.

מתודה: פעילות יצירה.

המדריכה תקרין תמונה היסטורית של בית ליברמן בנהריה.

כל אחד מהתלמידים יקבל דף עליו שרטוט של בית ליברמן לפני שעבר שימור.

הילדים יצטרכו לשרטט על המבנה את הרכיבים הדרושים שיחזור, תיקון ושימור (לדוגמה המרפסת החסרה).

בסיום תוקרן תמונת בית ליברמן כיום, והמדריך יעבור עם התלמידים על הרכיבים ששומרו.

חלק ג' - חידון וסיכום (כ-15 דקות)

מטרה: סיכום חוויתי של הפעילות.

תחומים: משחק חוויתי, פיתוח הזיכרון, חשיבה ויזואלית, למידה. בכל פעם נציג הקבוצה בוחר קטגוריה ודרגת קושי של שאלה. הקבוצה נשאלת שאלה ובמידה והיא עונה נכון, היא זוכה בניקוד.

תבחינים (קריטריונים) לשימור

⊗ אתר בעל חשיבות לאומית.
לדוגמה בית העצמאות, בו הכריז דוד בן גוריון על הקמת מדינת ישראל.

⊗ אתר בעל חשיבות מקומית.
לדוגמה בית כנסת מרכזי, תחנת משטרה חשובה, בית העם.

⊗ מבנה או מתחם המעידים על תקופת התיישבות.
לדוגמה בית הספר החקלאי הראשון מקוה ישראל.

⊗ מבנה בו גרה או פעלה דמות מעניינת ומיוחדת בעלת חשיבות.
לדוגמה בית הנשיא חיים ויצמן ברחובות.

⊗ מבנה המעיד על התפתחות טכנולוגית בתחום התחבורה (תחנת רכבת ואוטובוס, גשר)
או החקלאות (בית אריזה, בית באר, בית בד, יקב).

⊗ מבני חינוך ותרבות.
לדוגמה הטכניון בחיפה.

⊗ מבני ביטחון ואתרי קרבות.

⊗ קבוצת מבנים היוצרים מרקם מיוחד.
לדוגמה רחוב המייסדים בזכרון יעקב.

⊗ מבנה בעל חשיבות תכנונית או בעל מראה ייחודי.
לדוגמה מבנים שנבנו בסגנון הבינלאומי (באוהאוס) בתל אביב.

ג	ש	ר	ע	פ	י	מ	ת	ט	ד
י	י	א	ר	י	ח	ר	ז	י	ו
מ	ס	מ	ו	ר	ב	ש	י	ח	ע
ה	י	ק	נ	ו	נ	ס	כ	מ	י
נ	פ	ש	ת	ס	ש	ו	ר	ר	ת
ז	ו	ת	י	ח	י	ר	ו	צ	מ
ו	ר	ו	ו	ח	ז	ה	נ	פ	י
מ	ו	ת	ש	ר	ו	מ	ר	ו	נ
א	י	ו	ר	י	ק	י	ר	ת	ב
פ	ה	י	ר	ו	ט	ס	י	ה	מ

רעפים - לוחות המשמשים לקירוי גגות. עשויים מחומרים עמידים כמו קרמיקה, אבן וחרס.
אריה - לוח דק ושטוח המשמש לחיפוי קירות ורצפות. עשוי מחומר קשה כמו אבן או שיש.
טיח - חומר לציפוי קירות המבוסס על מלט.
תיעוד - רישום, הקלטה, צילום ועוד של התרחשויות ועובדות.
גימנסיה - בית ספר תיכון.
סיפור - תאור במילים. מבוסס מציאות או דמיוני.
פיתוח - התרחבות, גדילה, התעצמות, התפרשות, התקדמות ועוד.
מורשת - אוסף ערכים, כללים, מנהגים, סיפורים ועוד, המועברים מדור לדור.
ציורי קיר - קישוטים על גבי קירות ותקרות. הציורים יכולים להיות תבניתיים (פס דוגמה החוזר לאורך כל הקירות בחדר) או ציור בודד.
היסטוריה - מדע העוסק בתולדות האנושות מראשית התפתחות התרבות.
מבנים - בניין, בנייה.

מרצפות - לוחות דקים ושטוחים המשמשים לריצוף בתים או מדרכות. עשוי מחומר קשה כמו אבן או שיש.
קשתות - צורה אדריכלית של חצי עיגול.
זיכרון - חוויה או מידע מהעבר שנשמרו בתודעה. הנצחה.
ישן - עבר זמן רב מאז נוצר. לא חדש. עתיק. קדום.

תרבות - מכלול הערכים, האמונות ותפיסות העולם כפי שהם באות לידי ביטוי בהתנהגותם של בני האדם. אבני היסוד של התרבות הם הסמלים, הטקסים והסיפורים.
מוזנה - לא מטופל. עזוב. נטוש.
הרוס - מקולקל, שבור.

שימור - פעולה הבאה להבטיח המשך קיומו של המבנה בשלמותו במטרה למנוע הידרדרות במצבו. השימור מכוון למנוע כל שינוי במצבו הנוכחי של האתר.
שיחזור - פעולה הבאה להחזיר לאתר את הצורה והפרטים המדויקים, כפי שהתקיימו במועד מסוים בעבר.